

"Det är vare sig etiskt eller demokratiskt, om en ideologiskt motiverad politik ska styra medborgarnas matvanor"

Minskad köttkonsumtion stöter på patrull

En studie finansierad av det statliga forskningsrådet Formas som har genomförts vid forskningsinstitutet RISE i Göteborg handlar om svenska konsumenters val mellan kött och vegetabiliskt baserade köttsubstitut. Forskargruppen ville ta reda på vad som kan göras för att konsumenterna ska minska sin köttkonsumtion. Med hjälp av en kombination av statlig och branschvis agitation, policyer och kampanjer skulle det kanske gå att få ner konsumenternas köttätande. Den åtgärd som forskarna tror mest på är dock att köttvägrande konsumenter propagerar i sociala kretsar. Det finns ju ideologer som hävdar att djurhållning och därmed animaliekonsumtion inte är bra för miljön och klimatet.

NYTTIGA PÅ MÅNGA SÄTT

Som läsare behöver man inte hålla med. Man kan tvärtemot mena att djurhållning främjar miljön. Nötkreatur äter ju sådant som människor inte kan äta och djurens betande bidrar till öppna landskap och biologisk mångfald. Djurhållning medför att landsbygden lever. Gödseln från djuren behövs för växtodlingen och djurfoder görs av sådan spannmål som inte duger till människoföda. Om en del konsumenter bojkottar svenskt nötkött har det försumbar betydelse för den klimatpåverkan som åstadkoms av djurhållningen runt omkring i världen.

Studien från RISE genomfördes i form av att fem fokusgrupper fick prova köttretter samt vegetabiliska alternativ. Därefter diskuterade grupperna olika aspekter av produkterna. En av de fem grupperna bestod av folk som vanligtvis äter kött. I en annan grupp fanns vegetarianer, medan de tre övriga var "flexitarianer". Diskussionerna i grupperna togs upp på band och blev utskrivna. Sedan analyserade forskarna vad som blev sagt. Grupperna bestod till största del av kvinnor och de flesta betecknades som högutbildade.

Vill du veta mera:

Collier, E. S., Oberrauter, L. M., Normann, A., Norman, C., Svensson, M., Niimi, J., & Bergman, P. (2021). Identifying barriers to decreasing meat consumption and increasing acceptance of meat substitutes among Swedish consumers. *Appetite*, 167, 105643.

<https://www.svtplay.se/video/33358594/skavlan/skavlan-sasong-25-bear-grylls-och-henriette-steenstrup-bland-gasterna?info=visa> (14 minuter och 26 sekunder in i programmet)

KRÄVER PROCESSER

Fokusgrupperna fick bedöma köttprodukter i förhållande till köttsubstitut. Förutom ärtor och bönor består de senare av ultraprocessade produkter, alltså industriellt producerade. I TV-programmet Skavlan den 16 november 2021 berättade Cambridgeprofessorn Giles Yeo om hur ultraprocessad mat tillverkas, bland annat den havredryck, som till det yttre har likheter med komjölk.

Yeo fortsatte med att redovisa vad ultraprocessad mat betyder för människokroppen. Han poängterade att denna mat inte är giftig, men den bidrar till att folk blir feta. Vi tar upp en större del av kaloriinnehållet i den ultraprocessade maten, vilket ökar sannolikheten för "bilringar" runt magen. För att den ultraprocessade produkten ska bli smakligare tillsätter nämligen producenterna mycket socker, salt och fett, vilket ju inte är bra för hälsan.

Köttsubstitut är ultraprocessad mat som är sammansatta av väldigt många ingredienser på sätt som gör att de liknar kött. Ultraprocessad mat har kallats fuskmat, fejkmat och fulmat. En del av deltagarna i de fem fokusgrupperna tyckte också att det är konstigt eller oärligt att de industritillverkade köttersätningarna efterliknar kött.

VÄLGRUNDAT VAL

Liksom flera tidigare studier visar denna studie att det finns flera anledningar till att folk vill äta kött. Forskargruppen fick inse att det finns stora hinder för att få folk att köpa köttsubstitut istället för kött. Här är några slutsatser: Folk inser att miljö- och klimatargument inte håller. Vidare tycker köttätarna att substitutprodukterna inte är trevliga att äta. Den sensoriska kvaliteten håller inte måttet. Dessutom är dessa produkter dyra. Det är svårare att tillaga en måltid med ersättningsprodukterna, och det finns inte så många sätt att variera rätterna. Man är van att äta kött och tycker att man därigenom får en bättre matupplevelse. När man tar bort köttet från sin kosthållning, får kroppen inte lika mycket näring och det kan uppstå hälsoproblem.

Forskargruppen, Formas och RISE får nog erkänna att det inte blir helt enkelt för köttvägrande människor att omvända vuxna köttätare till att lägga om sin kost. Det är vare sig etiskt eller demokratiskt, om en ideologiskt motiverad politik ska styra medborgarnas matvanor.

Jerker Nilsson,
Institutionen för ekonomi, SLU Uppsala

